

Média, kisebbségek és patriotizmus – a szörnyű háborúzás Teréz anya kisajátításáért a Balkánon

Gezim, Alpin: Media, ethnicity and patriotism- the Balkans 'unholy' war for the appropriation of Mother Teresa = Journal of Southern Europe and the Balkans, 6. vol. 2004, 3. no. December 227–243. p.

2003 nyarán az albánok és macedónok között hatalmas nézeteltérés támadt egy boldog-gá avatott nő hovatarozása fölött. A konfliktust kiváltó ok a macedón kormány ama döntése volt, hogy emlékművet állítsanak Teréz anyának Róma centrumához közel, ez az elhatározás gyanakvást és féltékenységet szült az albánok körében.

Teréz anya 1979-es Nobel-békedíjjal való megjutalmazása fokozta a térségben lakó népek versengését az ügyben, hogy a híres katolikus apáca nemzeti hovatarozását bebizonyítsa. A balkán országok közül Horvátország hangoztatta elsőként, hogy Teréz anya az ő szülőtte, melyet a ténnyel támasztottak alá, hogy az apáca a szerb-horvát nyelvet jobban beszélte, mint az albánt. Ettől a kijelentésüktől semmi sem téríthette el őket. A macedónok sem maradhattak ki ebből a versenyből. A Rómában állítandó emlékmű a több évtizeden át tartó, a macedón Teréz anya dicséretére irányuló tiszteletük kifejezése hosszú sorának utolsó láncszeme. Az albánokat mindig is bántotta a macedónok szertelen hódolata, de ez az emlékmű volt az utolsó csepp a pohárban. Nem maga az emlékmű állítása bosszantotta őket, hisz' 1997-ben, rövidebbel Teréz anya halála után a macedónok már állítottak egy szobrot a tiszteletére szülővárosában, Skopjében. Hanem a tervezett ci-riill betűs felirat rajta, melyből az derülne ki, hogy Teréz anya Macedónia szülőtte, holott 1910-ben Skopje az Oszmán Birodalom alá tartozott; Macedónia mint független állam még nem is létezett. Az albánok azzal vádolják a macedónokat, hogy azok annak érdekében, hogy politikailag hasznot húzzanak belőle, meghamisítják a történelmet.

Teréz anya a békét, a megértést, a toleranciát és a megbocsátást hirdette Indiában és a világ számos más területén is csaknem az egész 20. században. Ennek ellenére úgy látszik, pont a Balkánon, szülőföldjén élő nemzetek fiaiba nem sikerült a jószomszédi viszonyra törekvést beoltania. Az albánok és macedónok viselkedése újra csak azt mutatja, mennyire szemellenzössé és nem toleránssá válik az ember a kicsinyes nacionalista paranoiája következményeképpen.

Mint minden más nemzet, az albánok és macedónok is nagyon büszkék nemzetközileg elismert fiaikra; ez mintegy magyarázatul szolgálhat arra, hogy az albánok miért ilyen hevesen lojálisak Teréz anya alakjához, olyannyira, hogy nem akarnak rajta osztozni szomszédaiikkal.

A sikeres emberek, mint amilyen Teréz anya is volt, gyakran akaratlanul is alkalmasnak bizonyulnak honfitársaik, a közhangulat, illetve a büszkeség felerősítésében, főleg ha olyan egzotikus, a fejlődésben elmaradt, ráadásul szegény országból származnak, ahol az emberi jogok gyakorlása korábban teljesen ismeretlen volt. Az ilyen helyeken élők úgy gondolkoznak egy modern híresség fontosságáról, hogy az felbecsülhetetlen érték, amivel országuk kódös arculatát fényesebbé tehetik a világban. Ilyen megfontolásból remélték az albánok, hogy Teréz anya végső nyugvóhelyéül Albániát válasszja, mellyel az országot zárándokhellyé téve turisztikai érdekeltségét fokozta volna. Ő azonban Calcuttát választotta, mely döntését Anna Sebba azzal magyarázza, hogy a katolikus apáca tudta, nővérei mindig is szeretettel ápolják majd sírját.

Teréz anya alakja nemcsak az albánok, macedónok, indiaiak és természetesen a katolikusok legjobb tulajdonságait képviseli, de az emberi természetnek legjobb jellemvoná-

sait is. Világszerte elterjedt példaképpé válását annak az egyedülálló nemzetközi népszerűségnek köszönhetette, mely több mint 40 éven át tartott. Továbbá azon cselekedeteinek, amik a különböző hitű emberek milliói közé az emberség fonalát húzta egy olyan országban, ahol a háborúzás fogalma még mindig közhelyként cseng.

Teréz anya a balkáni nacionalizmus és hazaszeretetet szüklátókörsége fölött állt. Azzal, hogy nem felelt meg a balkáni sztereotípiának, a határok nélküli, több nemzetet átívelő hazaszeretet fogalmát teremtette meg. Az ő általa képviselt humanista patriotizmus jelentene üdvözítést ebben a hagyományosan instabil régióban.

Bosznay Csaba